

Luontoaskel terveyteen -ohjelma

LUONTOASKEL
TERVEYTEEN
2022–2032

Lahti

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Lahden Yliopistokampus

Luontoaskel terveyteen -ohjelman toiminta- suunnitelma vuosille 2025–2028

Tämä asiakirja määrittelee toiminnan suuntaviivat Luontoaskel terveyteen -ohjelman toiselle, neljä vuotta kestäväälle jaksolle 1.1.2025–31.12.2028.

Sisällys

Ohjelman tavoitteet, tehtävät ja toimijat	3
Ohjelman yhteistyön painopisteet 2025–2028	4
Ohjelman tehtäväkohtaiset painopisteet 2025–2028	8
Ohjelman hallinto	9
Liitteet	10

Ohjelman tavoitteet, tehtävät ja toimijat

Luontoaskel terveyteen – Lahden seudun terveys- ja ympäristöohjelma 2022–2032 on Päijät-Hämeen hyvinvointialueen, Lahden kaupungin sekä Lahden Yliopistokampuksen yhteinen ohjelma, joka yhdistää Päijät-Hämeen alueen ja Lahden kaupungin terveys- ja ympäristötavoitteet. Luontoaskel terveyteen -ohjelma on ainutlaatuinen ja siten kansallisesti ja kansainvälisesti kiinnostava. Tämä “sateenvarjo-ohjelma” pitää sisällään organisaatioiden ilmasto-, luonto- ja terveystavoitteita.

Luontoaskel terveyteen –ohjelma pohjautuu planetaarisen terveyden käsitteeseen. Planetaarinen terveys kuvaa ihmisen terveyden riippuvuutta luonnon järjestelmien tasapainosta: kansanterveys, ilmastomuutos ja luontokato ovat monin tavoin kytkeytyneet toisiinsa. Kestämättömät elämäntapavalinnat kuormittavat kansanterveyttä ja heikentävät ympäristön tilaa. Toisaalta ympäristön kestävyyttä tukevat valinnat ovat usein myös terveyttä edistäviä.

Ohjelmassa on viisi tavoitetta sekä neljä läpileikkaavaa tehtäväkokonaisuutta, joilla edistetään kaikkien tavoitteiden saavuttamista samaan aikaan (Kuva 1). Terveys- ja ympäristöalan toimijat toteuttavat tehtäviä yhteistyössä.

Käytännön toimenpiteet ja niiden vaikutus kansanterveyteen, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastomuutoksen hillintään ja muutoksen sopeutumiseen ovat päätavoitteet.

Luontoaskel terveyteen –ohjelma lisää ymmärrystä ihmisen terveyden ja ympäristön tilan keskinäisestä riippuvuudesta, edistää yhteistyötä ja yhdessä tekemistä terveys- ja ympäristöalan toimijoiden välillä ja vauhdittaa konkreettisia toimenpiteitä planetaarisen terveyden edistämiseksi. Ohjelma toimii kolmen organisaation resurssien sitouttamisena planetaarisen terveyden kokonaisvaltaiseen alueelliseen edistämiseen.

Kuva 1. Luontoaskel terveyteen –ohjelman tavoitteet ja tehtävät.

Ohjelman yhteistyön painopisteet 2025–2028

Luontoaskel terveyteen –ohjelma vahvistaa yhteistyötä seuraavan neljän vuoden aikana tutkimuksen, yhdessä tekemisen, viestinnän ja koulutuksen kautta seuraavasti:

1. Edistetään planetaarisen terveyden tutkimusta sekä hyödynnetään tutkittua tietoa planetaarisen terveyden edistämisessä, jalkautuksessa ja toimintatavoissa sekä vahvistetaan soveltamista käytäntöön, selkeytetään käsitteitä ja kerätään uutta tietoa yhteen
2. Vahvistetaan yhteistyötä organisaatioiden ja yritysten välillä sekä sidosryhmien ja kansalaisten osallistamisessa vuorovaikutteisesti
3. Lisätään viestintää, neuvontaa ja ohjausta planetaarisesta terveydestä eri kanavissa ja eri tavoin
4. Sisällytetään planetaarisen terveyden näkökulmia systemaattisesti ammatilliseen koulutukseen ja jatkokoulutukseen
5. Integroidaan Luontoaskel terveyteen –ohjelma ja planetaarinen terveys strategioihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin

1. Edistetään planetaarisen terveyden tutkimusta sekä hyödynnetään tutkittua tietoa planetaarisen terveyden edistämisessä, jalkautuksessa ja toimintatavoissa

Planetaarisen terveyden sisältämiä teemoja, kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kestävyyttä on tutkittu niin Lahdessa kuin muualla. Tieteellisen tiedon jalkauttamisen tueksi tarvitaan lisätutkimusta, esimerkiksi luonnon (taloudellisista) hyödyistä kansan terveyteen sekä fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen ja hyvinvointiin. Lisäksi tarvitaan esimerkiksi systeemistä tutkimusta, jossa tunnistetaan keskeisiä vipupisteitä kohti planetaarista terveyttä.

Luontoaskel terveyteen –ohjelma edistää tutkitun tiedon hyödyntämistä ja jalkauttamista:

- Edistetään planetaarisen terveyden tutkimusta sekä hyödynnetään tutkittua tietoa planetaarisen terveyden edistämisessä, vahvistetaan soveltamista ja jalkautusta sekä selkeytetään käsitettä. Uusimman tutkimustiedon keräämistä ja soveltamista vahvistetaan osallistavan tutkimuksen, yhteiskehittämisen ja viestinnän keinoin.
- Säännölliset tapaamiset ja seminaarit tutkijoille sekä eri sektorien ja poikkileikkaavien tutkimusalojen välille verkostoa muodostaen
- Hankekonsortioiden muodostamisen tukeminen
- Uusimman tutkimustiedon viestinnän vahvistaminen, erityisesti planetaarisen terveyden ja luonnon terveyshyötyjen sekä elinympäristöön liittyvät muutokset ilmastonmuutoksen seurauksena ja ilmastonmuutokseen varautuminen

2. Vahvistetaan yhteistyötä organisaatioiden ja yritysten välillä sekä sidosryhmien ja kansalaisten osallistamisessa vuorovaikutteisesti

Ohjelmaorganisaatiot ovat mukana lukuisissa erilaisissa verkostoissa ja hankkeissa sekä työryhmissä, joilla on keskeinen merkitys tiedon jakamisessa ja hyvien käytäntöjen levittämisessä ja soveltamisessa. Yhdessä nämä verkostot kattavat suuren määrän terveys-, hyvinvointi-, ympäristö- ja koulutusalojen toimijoita, tutkijoita sekä kuntien ja kaupunkien että hyvinvointialueen ammattilaisia ja muita toimijoita.

Siiloutuminen on edelleen haaste planetaariselle terveydelle ja kokonaisvaltaisille ratkaisuille. Sektorien välistä yhteistyötä on tuettava kunnissa, maakunnissa ja muissa yhteisöissä. Luontoaskel terveyteen –ohjelmaa integroidaan tiiviimmin muihin suunnitelmiin ja ohjelmiin sekä lisätään yhteistyötä samaan aihepiiriin liittyvien hankkeiden ja toimijoiden välillä.

Yhteistyötä, yhdessä tekemistä ja osallisuutta edistetään neljän vuoden aikana mm. seuraavin tavoin:

Verkostot ja hankeyhteistyön tukeminen

- Edistetään verkostojen kautta mahdollisuuksia kumppanuuksien muodostumiseen eri organisaatioiden välillä Päijät-Hämeessä
- Jatketaan yhteistyötä muiden kaupunkien ja alueiden kanssa sekä kotimaassa että ulkomailla planetaarisen terveyden toimintamallien kehittämiseksi ja tietoisuuden lisäämiseksi
- Haetaan rahoitusta yhteisille resursseille ja yhteistyön tiivistämistä mm. tutkimuksessa ja viestinnässä
- Ohjelmaorganisaatiot tuovat ohjelman teemoja esiin olemassa olevissa verkostoissaan sekä etsivät uusia verkostoja ja kumppanuuksia mm. muista kaupunkiseuduista ympäristövaikuttavuuden vahvistamiseksi ja ohjelman skaalausta muissa kaupunkialueissa.
- Edistetään kansainvälistä yhteistyötä mm. People and Planet konferenssin 2026 ja European Planetary Health Hub yhteistyön kautta.

3. Lisätään viestintää, neuvontaa ja ohjausta eri kanavissa ja eri tavoin

Viestintä on yksi keskeisistä keinoista, jolla Luontoaskel terveyteen –ohjelman tavoitteita voidaan edistää. Viestinnällä tuetaan yhteistyötä sekä tutkimustiedon jalkauttamista ja soveltamista. Viestinnän painopistettä suunnataan vaikuttamisviestintään ja kansalaisiin unohtamatta asiantuntija- ja organisaatioviestintää. Vaikuttamisviestinnässä voidaan hyödyntää erilaisia kampanjoita tai vaikuttajakansalaisia. Viestintä on positiivista, siiloja ylittävää ja kokonaisvaltaista planetaarisen terveyden pysyessä keskiössä. Ohjelmasta ja sen tavoitteista ja toimintatavoista viestiminen on keskeistä etenkin verkostoitumisen ja hankeyhteistyön kannalta.

Luontoaskel terveyteen –ohjelman viestintää tehdään ohjelmaorganisaatioiden viestintätöön keinoilla, kanavilla ja resursseilla. Ohjelman viestintää tehdään useilla eri tasoilla ja eri kohderyhmille.

- Tietoisuuden lisääminen kohdistuu asukkaisiin sekä ympäristön ja terveyden parissa eri tavoin työskenteleviin ammattilaisiin. Tiedon lisäämisen lisäksi pyritään vaikuttamaan ihmisten asenteisiin ja aktivoimaan heitä muutoksiin.
- Lisätään tietoisuutta ilmiöistä, tavoitteista ja toimintatavoista, jotka vaikuttavat ohjelman taustalla. Viestitään uusin näkökulmin planetaarisesta terveydestä ja terveyden ja ympäristön välisistä yhteyksistä sekä vahvistetaan viestintää ilmastonmuutokseen ja häiriötilanteisiin sopeutumisesta.
- Osoitetaan toiminnan merkityksellisyys viestimällä konkreettisista toimenpiteistä, hankkeista, tapahtumista ja merkityksestä.
- Lisätään neuvontaa ja ohjausta sekä vaikutetaan ihmisten asenteisiin ja aktivoidaan arkisiin muutoksiin, pieni teko kerrallaan.
- Lisätään viestintää ohjelman tehtäväkokonaisuuksista, erityisesti työpajoista eri teemoissa, ohjausryhmän toimista sekä ilmastonmuutoksesta, luonnon merkityksestä hyvinvointiin ja liikkumisen teemoista organisaatioiden kesken ja välillä.

Ohjelman pääviestit ovat:

- Luonto ihmisen lähellä tukee terveyttä. Luontokato on terveysuhka.
- Luontoystävällisen arjen merkitys on suuri. Ihminen asuu, syö, juo, hengittää ja koskettaa aina suhteessa luontoon.
- Samat arjen teot ovat hyödyksi niin ihmiselle kuin ympäristölle.

4. Sisällytetään planetaarisen terveyden näkökulmia ammatilliseen koulutukseen ja jatkokoulutukseen systemaattisesti

Planetaarisen terveyden teemoja on integroitu koulutukseen (esim. urbaanin viherryttämisen opintokokonaisuus ja planetaarisen terveyden kesäkoulu) sekä erilaisiin tapahtumiin ja luentosarjoihin asukkaille. Planetaarisen terveyden teemoilla on järjestetty täydennyskoulutusta ja hyvinvointialueen henkilöstölle on tarjottu koulutuskokonaisuus kestävästä ja ympäristöystävällisistä sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluista. HY+ on tarjonnut varhaiskasvatuksen kurssia ravitsemuksesta planetaarisen terveyden teemalla, ja Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta on tarjonnut kurssia planetaarisesta terveydestä. Lahden kaupunki on kehittänyt koulujen ruokakasvatusta yhteistyössä Päijät-Hämeen Ateriapalveluiden kanssa.

Planetaarisen terveyden integrointia koulutukseen edistetään neljän vuoden aikana mm. seuraavin tavoin:

- Vahvistetaan planetaarisen terveyden teemoja varhaiskasvatuksessa, perusopetuksessa ja toisen asteen koulutuksessa
- Lisätään erityisesti organisaatioiden henkilöstökoulutusta planetaarisen terveyden teemoista integroiden koulutus työtehtäviin ja toimialoihin
- Konkretisoidaan ravitsemussuosituksia sekä lähiluonnon ja luonnonsuojelun merkityksestä kansalaisille ja hyvinvoinnille
- Tuetaan yliopisto-opetuksen kehittämistä
- Valmistellaan yleistajuinen koulutus planetaarisesta terveydestä

5. Integroidaan Luontoaskel terveyteen -ohjelma ja planetaarinen terveys strategioihin, ohjelmiin ja suunnitelmiin

Vuonna 2025 järjestetään sekä kunta- että aluevaalit. Uusien valtuustojen myötä Lahden kaupungin, muiden kuntien ja Päijät-Hämeen hyvinvointialueen strategiat uudistetaan. Tärkeätä on varmistaa, että planetaarinen terveys sisältyy uusiin organisaatioiden strategioihin ja uudistettaviin ohjelmiin.

- Vahva yhteistyö, jossa yhdessä sovitaan painopisteet nykyistä vaikuttavampaan tekemiseen
- Vaikuttaminen kaikissa organisaatioissa päättäjiin sekä ylimpään ja keskijohtoon
- Vaikuttaminen sektorirajoja ylittävän rahoituksen saatavuuteen

Luontoaskel terveyteen -ohjelman tehtäväkohtaiset painopisteet 2025–2028

Luontoaskel terveyteen –ohjelman neljässä tehtävässä seuraavia kehittämiskohteita neljän vuoden aikana:

Muutetaan ravitsemusta terveellisemmäksi ja kestävämmäksi

- Vaikutetaan kestävän julkisen ruokailun hankintoihin
- Lisätään viestintää eri ikäisille ravitsemussuosituksista sekä ravitsemusneuvontaa ja ohjausta asiakastyössä
- Kehitetään yritysysteistyötä kestävän ja lähiruuan arvostuksen lisäämiseksi ja innovatiivisten uusien tuotteiden luomiseksi
- Lisätään tietoa ja ymmärrystä sekä vaikutetaan asenteisiin ja kulutuskäyttäytymiseen kestävästä ravitsemuksesta
- Jatketaan kouluruokailun kehittämistä ja osallistetaan lapsia ja nuoria siihen
- Tuetaan toimijoita konkreettisten ravitsemustoimenpiteiden toteuttamisessa eri toimintaympäristöissä ja eri ikäryhmissä päivittämällä Päijät-Hämeen ravitsemusterveyden edistämisen suunnitelma

Lisätään liikkumista ja fyysistä aktiivisuutta

- Tuetaan Liikkuva Päijät-Häme 2030 -ohjelmaa, Suomi liikkeelle -ohjelmaa ja Lahden kaupungin liikkumisen teemavuotta 2025 sekä Luontopositiivinen Lahti 2030
- Vaikutetaan kuntien ja kaupunkien maankäytön ja liikenteen suunnitteluun, rakentamiseen sekä joukkoliikenteen reitteihin
- Edistetään kestävää työmatkaliikkumista
- Vahvistetaan liikkumista luontoympäristöissä ja parannetaan matalankynnyksen liikkumismahdollisuuksia
- Vahvistetaan keskeisten ammattilaisten kykyä tunnistaa vähän liikkuvat ja osoittaa tarvittavat jatkotoimenpiteet
- Edistetään etenkin lasten ja nuorten liikunnallista ja luontoystävällistä harrastus- ja kerhotoimintaa
- Vaikutetaan eri toimijoihin ja huolehditaan (luonto) liikuntapaikkojen ja lähiliikuntapaikkaverkoston kehittämisestä, ulkoliikuntapaikkojen lisäämisestä ja kunnostamisesta, uimarantojen ja talviuintimahdollisuuksien sekä liikunta- ja ulkoilureittien kehittämisestä
- Haetaan yhteistyössä rahoitusta erilaisiin liikkumisen tapahtumiin ja viestintäkampanjoihin

Parannetaan asuin ympäristön terveellisyyttä ja kestävyttä

- Vaikutetaan maankäytön ja liikenteen suunnitteluun ja rakentamiseen, ympäristön tilan seurantaan ja ympäristönsuojeluun
- Lisätään asuin ympäristöjen viherryttämistä luontokontaktien lisäämiseksi yhteistyössä kuntien ja kaupunkien toimijoiden kanssa
- Vaikutetaan lähiluonnon huomioimiseksi kaavoituksessa, asuin alueiden suunnittelussa sekä rakentamisessa
- Lisätään tietoisuutta asuin ympäristön laatua heikentävistä toimista ja neuvotaan paremmista toimintatavoista

Edistetään ihmisten monipuolista yhteyttä luontoon

- Lisätään sosiaali- ja terveydenhuollon, sekä varhaiskasvatuksen ammattilaisten tietoisuutta ja ymmärrystä luontoterveydestä
- Liitetään terveydenhuollon suosituksiin, hoitopolkuihin ja digitaalisiin sovelluksiin tietoa ja ohjeita luontokontaktien hyödyistä
- Vahvistetaan omahoitoon liittyvää ohjeistusta luontoympäristön terveyshyödyistä
- Lisätään mahdollisuuksia terveyttä edistävään luontokontaktiin erilaisissa hoivaympäristöissä turvaamalla helposti saavutettavat viherympäristöt ja -rakenteet
- Liitetään hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen suunnitelmaan luonnon terveyshyödyt
- Lisätään koulujen ja päiväkotien läheisten luontoympäristöjen käyttöä kouluissa ja varhaiskasvatuksessa ja tutustetaan ja kannustetaan lapsia luonnossa oleskeluun, leikkimiseen ja liikkumiseen
- Luonnossa liikkumista kannustetaan ja vahvistetaan mm. Liikkuva koulu ja Liikkuva varhaiskasvatus –ohjelmien ja Suomi Liikkeelle –ohjelman kautta
- Edistetään työympäristöissä luontoaltistusta osana henkilöstöstrategiaa työhyvinvoinnin edistämisessä
- Luodaan mahdollisuuksia TKI-panostuksiin luontoympäristöjen terveysvaikutusten ja uusien terveyssektorin innovaatioihin
- Edistetään terveys- ja hyvinvointiaiheisten sovellusten kehittäjien hyödyntämisen kykyä uusista tutkimustiedoista ja luonnon terveyshyödyistä sekä tuetaan integrointia sovellusten tarjoamiin suosituksiin

Ohjelman hallinto

Ohjelmaa johtaa ohjausryhmä, joka kokoontuu kolme kertaa vuodessa. Ohjausryhmän jäsenet ovat seuraavista organisaatioista:

- Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Lahden kaupunki ja Lahden yliopistokampus
- Helsingin yliopisto (HY)
- Lappeenrannan-Lahden teknillinen yliopisto (LUT)
- LAB ammattikorkeakoulu (LAB)
- Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL)
- Suomen ympäristökeskus (SYKE)
- Luonnonvarakeskus (LUKE)
- WWF Suomi

Kolmen ensimmäisen organisaation edustajat muodostavat operatiivisen ohjelmaryhmän.

Liitteet

Liite 1. Planetaarinen terveys ja yhteinen terveys

Liite 2. Luontoaskel terveyteen -ohjelman edistyminen 2022–2024

Liite 3. Indikaattorit

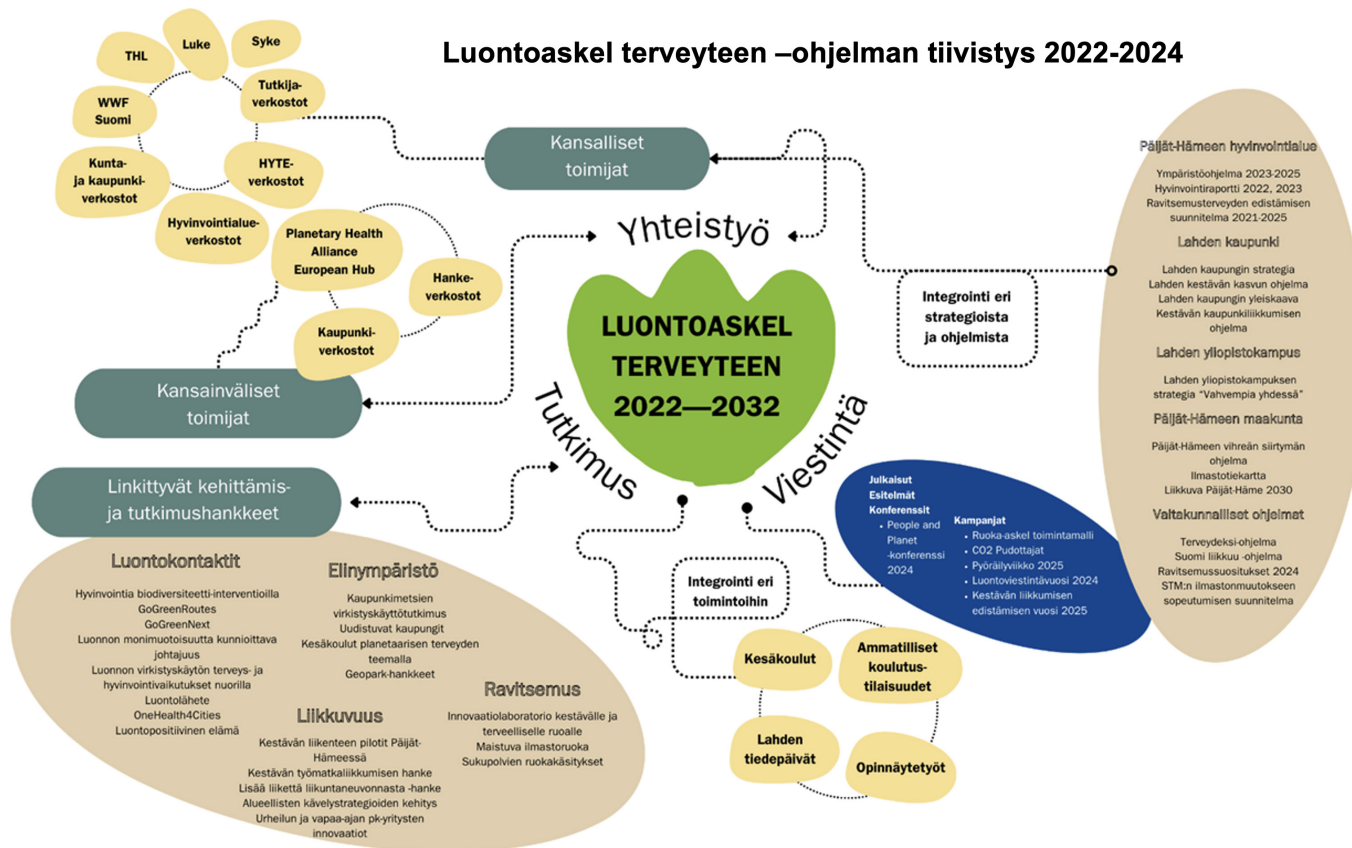
Liite 1. Planetaarinen terveys ja yhteinen terveys

Luontoaskel terveyteen –ohjelma pohjautuu planetaarisen terveyden (Planetary Health) käsitteeseen, joka korostaa ihmisen terveyden ja hyvinvoinnin sekä luonnon järjestelmien tasapainon keskinäistä riippuvuutta. Yhteinen terveys (One Health) on samantapainen ja samoissa yhteyksissä usein käytetty käsite, joka painottaa ihmisten, eläinten ja ekosysteemien terveyden välisiä yhteyksiä.

Molemmat käsitteet korostavat systeemistä ja poikki-tieteellistä lähestymistapaa, ratkaisukeskeisyyttä sekä yhteiskunnan eri toimijoiden välistä yhteistyötä. Historiallisten syitten takia käsitteet painottavat jossain määrin erilaisia ongelmia. Esimerkiksi ihmisen terveyden osalta yhteinen terveys painottaa tartuntatauteja (esim. zoonoosit, antibiootti-resistenssi), kun taas planetaarinen terveys keskittyy enemmän tarttumattomien tautien (esim. allergia, astma) ehkäisyyn. Käsitteet ovat jossain määrin päällekkäiset ja ne täydentävät toisiaan.

Liite 2. Luontoaskel terveyteen –ohjelman edistyminen 2022–2024

Lahden seudulla käynnistynyt Luontoaskel terveyteen –ohjelman teemoihin on syntynyt useita hankkeita. Ohjelman tehtävistä luontokontaktit ja luonnon hyvinvointivaikutukset ovat saaneet paljon huomiota. Erityisesti tutkimushankkeita sekä tutkimuksen soveltamiseen tähtääviä hankkeita on syntynyt ja on käynnissä useita mm. NATUREWELL, GoGreen-

Kuva 2. Luontoaskel terveyteen –ohjelman toimijat ja hankkeet

Routes, GoGreenNext, One Health Gov, BIWE, Liiketoimintaa lähiluonnosta, ja Luontolähete -hankkeet. Konkreettisia toimia ovat Lahden terveismetsän reitin ja ohjeiden laatiminen ja suunniteltu toiminta mm. Terveismetsäoppaiden koulutukset. Monet näistä hankkeista linkittyvät läheisesti myös asuinympäristöjen terveellisyteen ja kestävyys. Asuinympäristöihin liittyvät konkreettiset toimenpiteet liittyvät luonnonsuojelualueiden lisäämiseen, keskustavisiot2040 ohjelmaan sekä ilmanlaatuun ja ympäristöterveyteen liittyvät ohjelmat ja suunnitelmat.

Liikunnan lisäämisen ja kestävä liikumisen osalta käynnissä on hankkeita monen organisaation yhteistyönä, kuten työmatkaliikunnan edistäminen (Sykla), alueellisten kävelyohjelmien laatiminen (Step Up), urheilun ja vapaa-ajan yritysten innovatiivista kasvua ja kilpailukykyä edistävä Active ID, yritysten uusien tuotteiden ja palveluiden ratkaisut mm. liikkumiseen ja kuntoutukseen kehittävät I3-INSHAPE ja Uudistuvat kaupungit, jotka tukevat alueellisia kestävä kaupunkiliikunnan (SUMP) ja Liikkuva Päijät-Häme -ohjelmia.

Myös terveellistä ja kestävä ravitsemusta on edistetty tutkimushankkeilla, kuten Ruoka-askel ja BIODIFUL, jossa on tutkimuksen alla ruoan biodiversiteettivaikutukset. Kestävä ravitsemus on huomioitu myös ohjelmissa ja suunnitelmissa.

Planetaarinen sekä yhteinen terveys sisällytetään yhä useammin ohjelmiin ja tavoitteisiin niin maailmanlaajuisesti kuin Suomessakin. Terveysnäkökulmat ovat mukana YK:n ilmasto- ja biodiversiteettikokouksissa ja monet EU:n ohjelmista sisältävät ajattelua, jossa ympäristön ja terveyden väliset kytkennät on huomioitu. Suomessa moni ympäristön hyvinvointia (Sitra, Luonnonsuojeluliitto) tai kansanterveyttä tukeva taho, (esim. THL, Iho-, allergia- ja astmaliitot, Aivoliitto,

hyvinvointialueiden ja kuntien hyvinvointikoordinaattorit) ovat nostanut planetaarisen terveyden agendalle. Kaikki kolme ohjelmaorganisaatiota ovat nostaneet planetaarisen terveyden strategioihinsa.

Lahdessa järjestettiin 13.-15.2.2024 People and Planet –planetaarisen terveyden konferenssi. Osallistujia oli 200, joista 40 % oli kansainvälisiä. Konferenssi toi yhteen ympäristö- ja terveysalan tutkijoita ja muita toimijoita. Luontoaskel terveyteen –ohjelman teemat ovat olleet vahvasti esillä myös Lahden tiedepäivässä, joka on vuosittain järjestettävä kaikille avoin tiedetapahtuma.

Ohjelman toteuttajaorganisaatiot ovat tehneet ohjelman viestintää omissa kanavissaan. Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymä ylläpitää Luontoaskel terveyteen –ohjelman nettisivuja, joille on koottu perustietoja ohjelmasta sekä hankkeita, blogikirjoituksia ja artikkeleita ohjelman teemoihin liittyen. Luontoaskel terveyteen –ohjelma on lisäksi näkynyt hyvinvointialueen henkilöstö- ja sidosryhmäviestinnässä, sosiaalisessa mediassa sekä esityksissä ulkoisille kotimaisille ja kansainvälisille toimijoille. Lahden kaupunki on sisällyttänyt ohjelman teemoja asukasosallisuustyöhön ja linkittänyt ohjelman muihin kaupungin asiakirjoihin. Lahden yliopistokampuksen viestinnässä Luontoaskel terveyteen –ohjelma näkyy mm. kuukausittaisissa tutkimusrahoituksesta ja –tapahtumista viestivässä tutkijakirjeessä sekä sosiaalisen median nostoissa.

Ohjelman toteuttajaorganisaatiot ovat mukana useissa verkostoissa ja sidosryhmissä, joissa ohjelman teemoja on tuotu esiin.

Hyvinvointialue: kuntien hyvinvointikoordinaattorit, hyvinvointialueiden kestävä kehityksen verkosto, vas-

tuullisuusverkosto, ympäristöverkosto, ilmastotyöryhmä, ympäristökumppanit, ekotukiverkosto sekä Planetary Health Alliance Europe.

Lahden yliopistokampus: dekaanikeskustelut HY ja LUT, HELSUS, HOH, Helsinki Planetary Health, Planetary Health Alliance Europe, LuontoTerVe –tutkijaverkosto.

Lahden kaupunki: Lahden Luontoaskel terveyteen ohjelma mallina One Health 4 Cities –hankkeessa, Luontopositiivinen elämä -hankkeen verkosto, ruokateemaiset verkostot, ICLEI Europe (kuntakentän verkosto), 100 kaupunkia Euroopan missiokaupunkeina.

Koulutusta on järjestetty monille ammattiryhmille Lahdessa, kuten Urbaanin viherryttämisen opintokokonaisuus (100 osallistujaa), Iloa ruoasta –varhaiskasvatuksen kurssi (HY+), Planetaarisen terveyden kesäkoulu (70-80 osallistujaa, 80 % kansainvälisiä), JunnuYliopiston Myrskyn armoilla -lukio-laiskurssi, Wellamo-opiston kurssit/retket/luennot ohjelman teemoista (yli 10), Kestävä ja ympäristöystävällisen palvelun –koulutuskokonaisuus hyvinvointialueen henkilöstölle ja Planetaarisen terveyden täydennyskoulutuspäivä. HY+ on tarjonnut varhaiskasvatuksen kurssia ravitsemuksesta planetaarisen terveyden teemalla. Lahden kaupunki on myös kehittänyt koulujen ruokaopetusta. Helsingin yliopiston lääketieteellinen tiedekunta on tarjonnut viiden opintopisteen kurssia 'Johdatus planetaariseen terveyteen'.

LIITE 3: Indikaattorit

Hyvinvointialue tuottaa vuosittain 'Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen' vuosiraportin ja kertomuksen nelivuositain Päijät-Hämeen kuntien tietojen perustalta.

Kansanterveyden indikaattorit

- Lapset: liikkuminen, ravitsemus, luonto (Kouluterveyskysely)
- Aikuiset: Astma, diabetes (tyypit I ja II), ylipaino ja masennus (Sotkanet)
- Aikuiset: Sairauspoissaolot (KELA)
- Aikuisten elintavat (Terve Suomi)

Luontokontakti/luonnon monimuotoisuus indikaattorit

- Luonnonsuojelualan pinta-ala, Viheralueiden määrät, Viheralueiden kytkeytyneisyys, Vieraslajit (Lahden kaupunki)
- Psykkisesti merkittävästi kuormittuneiden osuus (%) hyvinvointialueittain vuonna (THL)

Liikkumisen indikaattorit

- Aikuiset: Kulkutapajakauma
- Yläastenuoret (Move-tutkimus)
- CO2- päästöt/liikenne
- Liikuntapaikkarakentaminen: Latu km, pyörätie km (Lahden kaupunki)
- Pyörän käyttömahdollisuus % lapsista; Kaupunkipyörien käyttö % km; Kävijälaskurit/kävely/pyörälaskurit
- Kunto-, työmatka-, työn fyysisen rasituksen ja terveysliikuntasuositusten mukaisesti; Liikuntamuodoin ja vapaa-ajan liikuntaa (FinTerveys)
- Terveysliikuntasuositusten saavuttaminen eri ikäryhmissä ja sukupuolittain (FinTerveys)

Ravitsemuksen indikaattorit

- Kasviksia, marjoja ja hedelmiä syövät suosituksen mukaan (FinRuoka)
- Punaisen ja prosessoidun lihan käyttö (FinRuoka)
- Juomien kulutus (FinRuoka)
- Ylipainoisten (ml. lihavien) poikien ja tyttöjen osuudet ikäryhmittäin (FinRuoka)

Ilmastonmuutoksen hillintään ja muutokseen sopeutumisen indikaattorit

- Päijät-Hämeen tuotantoperusteiset hiilidioksidipäästöt vähenevät 80 % (SYKE)
- Kotitalouksien kulutusperusteiset hiilidioksidipäästöt vähenevät (SYKE)
- Lahdessa hiilineutraalisuus saavutetaan lähivuosina (Lahti)

Terveys- ja ympäristötoimijoiden yhteistyö

mm. koulutuksessa, tutkimuksessa ja viestinnässä

- Planetaarista terveyttä käsitteleviä koulutuskokonaisuuksia alkaa mm. LUT-yliopiston, Helsingin yliopiston ja LAB-ammattikorkeakoulun yhteistyönä (Lahden yliopistokampus)
- Tieteenalojen väliset yhteistyön rakenteet ja mekanismit toimivat, ja ohjelman teeman ympärille syntyy tutkijaverkosto (Lahden yliopistokampus)

**LUONTOASKEL
TERVEYTEEN**
2022-2032

Lahti

Päijät-Hämeen
hyvinvointialue

Lahden Yliopistokampus